CĂLĂTORII IMPERIALE ÎN BUCOVINA DUPĂ REVOLUȚIA DIN 1848 [IRACLIE PORUMBESCU – CRONICAR AL BUCOVINEI]

D. VATAMANIUC

Franz Joseph de Habsburg – în corespondența lui Iraclie Porumbescu, Francisc Iosif I – vine la conducerea Imperiului Habsburgic pe valurile revoluției din 1848, la numai 18 ani şi românii din Bucovina şi din Transilvania îşi puneau mari speranțe în el cu privire la revendicările lor. Se vor înşela chiar de la prima vizită imperială în Bucovina.

Iraclie Porumbescu îi trimite lui Iacob Mureşianu, redactorul „Gazetei Transilvaniei" şi „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", o corespondență, *Din Bucovina*, pe care acesta o publică în ziarul braşovean, în 18 iunie 1851[1]. Îl informa despre pregătirile care se făceau pentru primirea împăratului şi revendicările lor, sperând să primească sprijinul său. Era posibil, mai arată corespondentul din Bucovina, ca împăratul să treacă şi în Transilvania.

Vizita lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina în 1851 se desfăşoară în trei etape succesive: Cernăuți, 21–22 octombrie 1851; Rădăuți, 23–26 octombrie 1851; Cernăuți, 27 octombrie 1851.

Iraclie Porumbescu se ocupă numai de prima vizită imperială de la Cernăuți, cea din 21–22 octombrie 1851. Îi trimite lui Iacob Mureşianu corespondența sa datată: *Din Bucovina. 22 oct. n.,* pe care acesta o publică în „Gazeta Transilvaniei", în 22 octombrie 1851[2].

Cernăuțiul se întemeie, inițial, pe malul stâng al Prutului, unde funcționa şi vama pentru Siret, Suceava şi Moldova. Au loc schimbări importante. Prutul îşi schimba albia, mult mai spre dreapta, şi Cernăuțiul se mută şi el de pe malul stâng pe malul drept al Prutului, ferit de inundații catastrofale[3]. Noua aşezare a oraşului

[1] „Gazeta Transilvaniei", nr. 49, 18 iunie 1851, p. 207.
[2] Idem, nr. 85, 22 octombrie 1851, p. 351.
[3] C. Loghin, *Cernăuții*, Cernăuți, Tipografia Mitropolitul Silvestru, 1936, p. 19–20.

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

se întemeia pe o coastă abruptă, cu numai câteva case, mult mai sus de cursul imprevizibil al Prutului.

Iraclie Porumbescu vorbeşte în corespondenţa sa de trecerea de pe malul stâng pe malul drept al Prutului pe o ,,punte" şi nu de un pod, cum se face trecerea mai târziu, până în zilele noastre. ,,Puntea" era un ,,pod de vase", cum se vede din ilustraţia de epocă din tratatul lui Kaindl, *Geschichte von Czernowitz*, din 1908, reprodusă şi de Al. Bocăneţu în monografia sa, *Istoria oraşului Cernăuţi pe timpul Moldovei*, din 1933[4].

Franz Joseph de Habsburg intră în Bucovina pe la Zalescic şi de la Coţmani până la ,,puntea" de peste Prut şoseaua era iluminată şi străjuită pe o parte şi pe alta a ei de ţărani aduşi din satele învecinate. Se dispuse să fie îmbrăcaţi în costume naţionale şi instruiţi să strige necontenit „vivate" la trecerea împăratului şi a suitei sale.

Franz Joseph de Habsburg călătoreşte călare, însoţit de aghiotantul său, contele Grinne, având în suita sa pe principele Edmund Schwarzenberg, generalul comandant al Galiţiei, contele Agenor Gołuchowski, ,,locotenentele" Galiţiei şi mai mulţi generali şi ,,oficiali de stab". Bucovinenii îşi puneau mari speranţe în această vizită imperială. Erau pregătiţi să-i aducă împăratului mulţumirea lor pentru separarea Bucovinei de Galiţia, care însă nu era decât temporară şi să ceară sprijin pentru învăţământul juridic, gimnazial şi şcolile populare.

Împăratul, urmat de suita sa, este întâmpinat la ,,arcul triumfal", ridicat în cinstea sa pe malul drept al Prutului, la coborârea de pe ,,pod" de K. Schwarzenberg, guvernatorul civil şi militar al Transilvaniei şi autorităţile orăşeneşti. I se adresează cuvinte de bun venit şi îşi continuă drumul călare spre centrul oraşului, având în faţă două fete îmbrăcate în alb, călătorind, de asemenea, călare. Împăratul coborî de pe cal în faţa bisericii ,,Sfânta Parascheva", fiind întâmpinat, el şi suita sa, de Eugenie Hacman, episcopul Bucovinei, de Andrei Şaguna, episcopul Transilvaniei, de cler şi corporaţiile târgului. Se alese casa de „cvartir" (gazdă) a baronului general Ulrihstal, situată în faţa bisericii „Sfânta Parascheva".

Se desprinde, din modul cum este pregătită şi cum se desfăşoară această vizită, că organizatorii ei au avut în vedere să-l întărească pe Franz Joseph de Habsburg, tânărul împărat, în convingerea că Bucovina, provincie imperială, ţinea de Galiţia şi trebuia să rămână la Galiţia, făcând legătura între mai vechile provincii imperiale Transilvania şi Galiţia.

Vizita lui Franz Joseph de Habsburg, împăratul Imperiului Habsburgic, în Ţara de sus a Moldovei, numită Bucovina, desprinsă din Moldova prin şantaj, putea stârni reacţii nedorite din partea fruntaşilor bucovineni. Să preîntâmpine o asemenea situaţie nedorită, dar posibilă, organizatorii festivităţilor din Bucovina se

[4] Raimund Friedrich Kaindl, *Geschichte von Czernowitz von den alten Zeiten bis zur Gegenwart*, Czernowitz, Universitäts-Buchhandlung H. Pardini, 1908, p. 41; Al. Bocăneţu, *Istoria oraşului Cernăuţi pe timpul Moldovei*, Ediţia a II-a, Cernăuţi, Institutul de arte grafice şi editură ,,Glasul Bucovinei", 1933, p. 29.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

adresară domnitorului Moldovei să trimită o delegație să asiste la primirea împăratului în Bucovina.

Tronul Moldovei era ocupat, din 1849, de Grigore Alexandru Ghica, iar tronul Munteniei de Barbu Ştirbei. Domnitorul Moldovei privea cu interes mişcarea revoluționară de la 1848 şi se înconjură cu participanții la ea, mare parte dintre ei refugiați în timpul revoluției de la 1848 în Bucovina: M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, C. Negri, Al. I. Cuza, A. Russo. Barbu Ştirbei acționa ca adversar al revoluționarilor din 1848 şi Nicolae Bălcescu, grav bolnav, nu primeşte aprobarea să intre în țară şi moare la Palermo, în Italia, şi este înmormântat în Cimitirul Capucinilor.

Grigore Alexandru Ghica răspunde solicitării organizatorilor festivităților din Bucovina şi trimite o delegație importantă, formată din Grigore Balş, ,,generalismul armatei moldovene", Cantacuzino şi Şuțu, cu rol în domnia sa.

Împăratul este îndemnat de personalul său de protocol să treacă în fruntea tuturor participanților la festivități delegația moldoveană. Este primită cea dintâi, în audiență, este numai ea admisă să-l însoțească pe împărat la exercițiile unei mici unități a armatei austriece, să-i înfățişeze ,,metodul noul de luptă". Delegația moldoveană este invitată la ,,prânzul împărătesc" înaintea tuturor delegațiilor şi stă alături de împărat şi la cel mai important eveniment cultural din această vizită imperială.

Carol Miculi (1821–1897), celebrul componist şi violonist cernăuțean, mai târziu director al Conservatorului din Lemberg şi editor al operei lui Chopin, dă în ,,sala puşcaşilor" un concert cu ,,arii româneşti naționale". Împăratul îşi exprimă ,,osebita plecere" față de concert. După concert, afară, în fața ,,sălii puşcaşilor", împăratul asistă la ,,jocurile naționale", care de asemenea i-au plăcut foarte mult. Nu vom săvârşi eroarea să credem că acest împărat era încântat să cunoască arta populară românească. Alta era explicația, cum vom arăta mai departe, pentru această atitudine imperială.

Carol Miculi va fi oaspetele lui Iraclie Porumbescu la Şipotele Sucevei, în parohia sa, succesiv în patru vacanțe de vară. Îi trimite ,,radvanul" său cu patru cai să-i transporte pianul de la Cernăuți la Şipotele Sucevei[5]. Ciprian Poumbescu are încă din copilărie un maestru pentru destinul său artistic.

Iraclie Porumbescu anunța, în finalul corespondenței sale din ,,Gazeta Transilvaniei", că împăratul Franz Joseph de Habsburg va pleca de la Cernăuți la Rădăuți să ia în primire herghelia şi să participe la partide de vânătoare în Codrii Bucovinei. Ne-am aştepta ca Iraclie Porumbescu să prezinte şi această vizită, mai ales că urma să aibă loc în ținutul său natal. Aceasta nu se întâmplă, aparent, inexplicabil. Iraclie Porumbescu trăia însă o mare dezamăgire. Niciuna dintre aşteptările sale privind revendicările românilor bucovineni nu a stat în atenția

[5] Leca Morariu, *Folcloristul român Carol Miculi (1821–1897)*, în „Făt-Frumos", VII, nr. 5–6, septembrie–decembrie 1932, p. 283–284.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

împăratului. Organizatorii festivităţilor au avut grijă ca împăratul să nu facă nici cea mai mică referire în această privinţă. Înstrăinarea lui Iraclie Porumbescu – şi nu numai a lui – de Curtea din Viena va fi din acest moment definitivă şi îi va pregăti împăratului un răspuns cum numai el putea să-l dea.

Prezentarea vizitei lui Franz Joseph de Habsburg la Rădăuţi a trecut în seama altui corespondent, martor ocular, care, din respect pentru Iraclie Porumbescu, găsi potrivit să nu-şi dea numele. Corespondenţa trimisă de la Rădăuţi, *Din Bucovina 24 oct. n.*, este semnată cu iniţialele: *S. K. U.* şi Iacob Mureşeanu o publică în ,,Gazeta Transilvaniei" în 25 octombrie 1851[6].

Sunt, în vizita imperială de la Rădăuţi din 23–26 octombrie 1851, două etape distincte: primirea împăratului şi a suitei sale, primirea omagiilor autorităţilor locale şi vizita la herghelia din Rădăuţi, pentru toate acestea se acordă o singură zi şi o a doua etapă, de trei zile, pentru partidele de vânătoare în Codrii Bucovinei.

Împăratul şi suita sa pornesc din Cernăuţi la o oră matinală (5½). Împăratul nu călătoreşte, ca la prima vizită la Cernăuţi, călare, ci în ,,caretă". Este însoţit de aghiotantul său, contele Grinne şi de suita sa în care se aflau principii Edmund Schwarzenberg, guvernatorul Galiţiei, R. Schwarzenberg, comandantul civil şi militar al Transilvaniei, Agenor Gołuchowski, şeful garnizoanei Bucovinei, Heinrich de Hardegg, general de cavalerie, inspectorul general al hergheliilor, baronul Henniger şi mai mulţi ,,oficiali de ştab".

Primirea împăratului şi a suitei sale are loc la arcul de triumf, ridicat în câmp, la marginea oraşului. Asistă popor venit din marginile Transilvaniei, de pe la râurile Siret şi Mureş. Nu se vedea în câmp, arată corespondentul, decât ,,popor şi iar popor", ,,îmbrăcat frumos", având motive să vină în întâmpinarea sa, pentru ridicarea iobăgiei, care se făcuse însă înainte de urcarea sa pe tron, şi de despărţirea Bucovinei de Galiţia, care avea să fie şi ea temporară şi pentru multă vreme. Împăratul intră în oraşul frumos iluminat, urmat de suita sa şi coborî din caretă la biserica parohială, ctitorie a lui Ştefan cel Mare. Corespondentul greşea. Biserica Bogdana, căci despre ea este vorba, nu este ctitoria lui Ştefan cel Mare, ci datează dinaintea domniei sale. La festivităţile de la Rădăuţi participă şi delegaţia moldoveană. Nu vine la Rădăuţi în suita împăratului, după câte ne dăm seama, ci separat, cum cerea protocolul.

Asistăm, în această vizită a împăratului în Bucovina din 1851, la două modalităţi diferite de primire a împăratului. La Cernăuţi, în prima parte a ei, festivităţile se desfăşoară în ,,societatea înaltă". La Rădăuţi, în a doua parte a vizitei imperiale din 1851, ne găsim în altă lume.

Împăratul coboară din caretă în faţa bisericii Bogdana şi merge pe jos până la locuinţa sa de primire. Aici primeşte omagiile de bună primire din partea autorităţilor bisericeşti, militare şi civile. Se desfăşoară într-un timp foarte scurt, fără practici protocolare, ca la Cernăuţi. Împăratul s-a urcat în caretă şi a plecat să

[6] ,,Gazeta Transilvaniei", nr. 86, 25 octombrie 1851, p. 354.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

viziteze herghelia. Era însoţit de 60 de călăreţi români cu ,,cuşme ţurcăneşti" şi încinşi cu cordoane din pănuşi de porumb, cu spice de grâu şi de secară.

Herghelia din Rădăuţi are o veche istorie. Înfiinţată de Ministerul de Război al Austriei în 1774, ca un centru de colectare de cabaline pentru nevoile armatei, a funcţionat mai întâi la Coţmani de unde a fost mutată la Văşcăuţi, în 1784. Funcţionează aici până în 1792, când este mutată la Rădăuţi, unde ocupă sediul vechii Episcopii a Bucovinei de lângă biserica Bogdana. O monografie întocmită de Gheorghe Schipor, *Herghelia Rădăuţi sub două stăpâniri*, tipărită la Suceava în 2007, prezintă lunga istorie a ei cu schimbările prin care a trecut în cursul anilor. Se dă şi o bogată bibliografie începând din 1884, de când stă în atenţia cercetătorilor[7].

După inspecţia de la herghelie, împăratul acordă o audienţă unor persoane particulare, în legătură cu care nu se dau şi alte informaţii.

Împăratul ţinu să vadă jocurile populare, la care a asistat şi la Cernăuţi. Au dansat 200 de feciori şi fete. Împăratul a cerut să se repete jocul. Nu vom săvârşi greşeala, cum am mai arătat, să atribuim împăratului preocupări de natură artistică privind jocurile tradiţionale româneşti. Asistând la ele, împăratul se întărea în convingerea că avea de unde recruta ,,catane" pentru armata imperială.

Imperiul Habsburgic va primi mandat, prin Tratatul de la Berlin din 1848, să ocupe Bosnia şi Herţegovina. La operaţiile de ocupare a noilor provincii participă şi Regimentul 41 de Infanterie din Cernăuţi, care era format din tineri recrutaţi din Bucovina şi care a avut mari pierderi în luptele din Bosnia[8]. Iraclie Porumbescu ţine slujbe religioase în biserica din Frătăuţii Noi pentru tinerii din parohia sa înrolaţi în armata austriacă şi căzuţi în luptele din Bosnia[9].

Merită să reţinem şi informaţia din această corespondenţă că la Rădăuţi cântă şi taraful lăutarilor din Suceava. Au cântat din gură şi din instrumente şi împăratul i-a onorat cu 50 de florini de argint, gest surprinzător pentru acest împărat cunoscut ca strâns la pungă. Taraful lăutarilor din Suceava, în legătură cu care nu se dau alte informaţii, îl avea în frunte pe Nicolae Pacu (1789–1864), preţuit şi de Carol Miculi, care reţine dintre lucrările sale *Caraghiască*, *Arcanul* şi *Cântecul lui Darie*[10].

Sunt cunoscute mai multe poezii cu Darie, unele devenite şi cântece: *Darie şi mama sa*, *Darie şi mândria sa*, *Darie şi potera*, *Darie şi Bujor*[11]. Darie, cu numele

[7] Gheorghe Schipor, *Herghelia Rădăuţi sub două stăpâniri*, Cuvânt înainte de dr. Ciprian Cârstean, Suceava, Editura Cygnus, 2007; Ovidiu Bâtă, Gheorghe Schipor, *Herghelia Rădăuţi sub două stăpâniri*, Cuvânt înainte de dr. Ciprian Cârstean, Suceava, Editura Cygnus, 428 p., în „Analele Bucovinei", XV, nr. 1 [ianuarie–iunie], 2008, p. 356–360.

[8] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediţie şi studiu biobibliografic de Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 256–258.

[9] Nina Cionca, *Scrisorile lui Iraclie Porumbescu*, Bucureşti, Editura Docendi, 1999, p. 78.

[10] Emil Satco, *Muzica în Bucovina. Ghid*, Suceava, [Biblioteca Judeţeană], 1981, p. 123–124.

[11] Simion Florea Marian, *Poezii poporale române adunate şi întocmite*, tomul I, Cernăuţi, Tipografia lui G. Piotrovschi, 1873, p. 2–16; tomul II, 1875, p. 82–83.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

său de la starea civilă Ion Darie Pomohaci, originar din comuna Marginea, născut în 1879, este executat de stăpânirea austriacă, prin spânzurare, pe toloaca din Marginea, în 8 ianuarie 1911[12].

Nu putem trece cu vederea nici latura politică. Se strigau la aceste jocuri chemări cu înțelesuri revendicative: ,,Haide aşa şi iară aşa, multă vreme n-a mai fi aşa!". Nu se vede, din corespondență, că asemenea strigături au fost traduse şi în germană să le audă şi să le înțeleagă şi împăratul. Dacă i-au fost şi traduse nu aveau nicio urmare în privința aşteptărilor bucovinenilor.

Corespondența din ,,Gazeta Transilvaniei" prezintă, în partea a doua, partidele de vânătoare. Au loc, în prima zi, în ,,Codrii Bucovinei" din ,,marginea Carpaților", cu alte cuvinte în Codrul Voievodesei – Hardeggtal, Hardic, în terminologia austriacă de atunci – situat între comuna Marginea şi Vicovu de Jos. Aici se pregăti un arc de primire din crengi de tisă şi iederă, împodobit cu coarne de cerb şi prevăzut cu dictoane vânătoreşti. Puşcaşii îl primiră pe împărat rânduiți de-o parte şi de alta a arcului şi având şi câinii de vânătoare. Corespondentul ține să remarce că între puşcaşi se aflau şi ,,moşi", prin urmare vânători în vârstă, şi mai adaugă că erau în măsură să scoată din codru în spate ursul împuşcat. Împăratul primi urările de ,,noroc" şi, fără niciun alt ceremonial, i se predă taşca cu cartuşe şi puşca de vânătoare. I se indică locul pe unde să urce pe ,,râpile cele oable", urmat de puşcaşi până la locul de pândă.

Vânătoarea s-a dovedit cu noroc. Împăratul a împuşcat doi cerbi şi un căprior. La vânătoarea de la Rădăuți, numită ,,împărătească" (*Kaiserjagd*), au participat şi frații Goian, boieri bucovineni şi delegația din Moldova.

Corespondentul din Rădăuți al ,,Gazetei Transilvaniei" arată, cum aflăm numai de aici, că partida de vânătoare din ziua a doua (25 octombrie 1851) are loc în codrii Vicovelor, iar în ziua a treia şi ultima (26 octombrie 1851) în codrii Horodnicelor.

Codrul Voievodesei este rezervație naturală străbătută de o alee numită, prin tradiție, ,,Calea împăratului". Se mai păstrau acum câteva decenii doi arbori seculari, cum existau şi în alte locuri în Codrii Bucovinei. Astăzi nu mai există. Şi poate nici cei din Codrul Voievodesei.

Corespondentul din Rădăuți al ,,Gazetei Transilvaniei" nu face nicio trimitere că ar fi existat şi în vizita împăratului de aici, ca la Cernăuți, un oficiu de protocol, care să supravegheze comportamentul împăratului, cum este îndrumat să procedeze acolo cu delegația moldoveană. Corespondentul nu oferă informații nici în privința organizatorilor partidelor de vânătoare. Acestea se desfăşurau după practici stabilite prin tradiție, pe care fiecare vânător le respectă fără abatere şi cei care nu respectau aceste practici din partidele de vânătoare din Bucovina sfârşeau tragic.

[12] *Condica morților Marginea*, tomul II, 1802–1842, poziția 74, 8 ianuarie 1911.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Corespondența *Din Bucovina 27 oct. n.*, publicată în „Gazeta Transilvaniei” în 29 octombrie 1851, se ocupă de întoarcerea lui Franz Joseph de Habsburg de la Rădăuți la Cernăuți[13]. Delegația moldoveană nu se întoarce la Cernăuți, ci pleacă de Rădăuți la Iaşi.

Cernăuțenii, ca să nu rămână mai prejos de rădăuțeni, organizează şi ei la întoarcerea împăratului o partidă de vânătoare, nu se spune unde. Vânătorii cernăuțeni îi oferă împăratului în dar „un pahar prea frumos de argint”. Darul îl pregătesc frații Goian, prezenți la Rădăuți, cum am văzut mai sus, care îl transmit vânătorilor cernăuțeni să-l prezinte împăratului ca venind din partea lor.

Franz Joseph de Habsburg făcea aprecierea în legătură cu această primă vizită a sa în Bucovina: „Ein schönes Land und ein gutes Volk” („Frumoasă țară, frumos popor”). Frumoasă țara, cum se va vedea şi mai departe, şi sărman popor.

Înainte de a se întoarce la Viena, Franz Joseph de Habsburg se opreşte în Galiția, la Delatyn, să asiste la punerea pietrei fundamentale la o „fabrică salinată”. Se deschidea o întreprindere ca cea de la Cacica, din Bucovina, pentru obținerea sării din saramură.

„Gazeta Transilvaniei” publică o dare de seamă despre vizita imperială, *Unele date omagiale prezentate Maiestății Sale şi încă ceva*, în 1 noiembrie 1851[14], corespondență nesemnată, întocmită cu informații din presa germană şi cu comentarii personale critice. Se deschide cu constatarea că naționalitățile mai apropiate sau mai îndepărtate de Bucovina se prezintă în această provincie românească de parcă ar fi a lor, să se folosească de prezența împăratului „să tragă focul sub oala lor”.

Un conte, Francisc de Salmen, conduce, în Bucovina, delegația saşilor, formată din reprezentanți din Cluj, Gherla şi Dej. Împăratul primeşte omagiile delegației şi ia cunoştință de asigurările saşilor de devotament față de monarhie. Solicită împăratului ca batalionul săsesc staționat în Galiția să rămână unitate militară săsească. Invitat să facă o vizită şi în Transilvania, împăratul dă un răspuns evaziv. Saşii înțelegeau să-şi apere interesele şi în Bucovina, pe un teritoriu românesc, pe care nu existau saşi.

Ungurii trimit şi ei o delegație în Bucovina, formată din cinci clujeni, trei dejeni şi şase gherleni, din considerentul că Gherla, Dejul şi Clujul se aflau mai aproape de privincia pe care o vizita împăratul decât alte localități din Transilvania. Acestei delegații se alătură şi una a preoților. Misiunea lor era să-l întărească pe împărat în convingerea că cele câteva colonii ungureşti din Bucovina formau populația majoritară.

Presa germană prezintă cu satisfacție delegația săsească şi maghiară din Bucovina şi nu vorbeşte de români, populația majoritară.

[13] „Gazeta Transilvaniei”, nr. 87, 29 octombrie 1851, p. 359.
[14] Idem, nr. 88, 1 noiembrie 1851, p. 361.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Darea de seamă caracterizează situaţia cu dictonul latin: *Sic itur ad astra* (*Aşa te înalţi până la stele*). Darea de seamă, foarte critică, explică modul cum este văzută vizita imperială în Bucovina, o prezenţă fără însemnătate pentru bucovineni. Situaţia aceasta era favorizată şi de absenţa presei româneşti în provincia de sub stăpânirea austriacă. Ziarul „Bucovina" fusese suspendat încă din octombrie 1850.

Darea de seamă din „Gazeta Transilvaniei" nu rămâne fără urmări. Cea de-a doua vizită a lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina, din iulie 1855, nu este nici măcar menţionată. „Gazeta Transilvaniei" publică o corespondenţă, *Bucovina. Cernăuţi 30 iulie*, în 6 august 1855, foarte critică, pe urma dării de seamă amintită mai sus, în care denunţă lipsa de interes a unor preoţi şi mireni faţă de problemele culturale: „Propăşim ca racul înainte – se arată în corespondenţă – ori ca sobolul la lumină"[15].

Mai găsim o corespondenţă, *Iacobeni în 15 august*, publicată în „Gazeta Transilvaniei" în 10 august 1855[16]. Se relatează despre vizita arhiducelui Carol Ludovic în Iacobeni, Cacica şi Cârlibaba, la exploatările miniere.

Informaţii despre cea de-a doua vizită a lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina găsim în monografia lui Franz Wiszniowski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, tipărită la Waiblingen, în 1966, şi într-o nouă ediţie la München, în 1988. Vizita aceasta, a doua, are loc în 1, 2 şi 3 iulie 1855. Se desfăşoară, cum este prezentată în monografia germană, după un program restrâns pentru primirea omagiilor din partea autorităţilor, o inspecţie la Secţia a II-a a Hergheliei şi mai încolo în trei zile la vânătoare în Codrul Voievodesei. Nu se spune de arcuri de triumf şi nici de partide de vânătoare. Se înţelege că vânătoarea se desfăşura după practicile tradiţionale, amintite în corespondenţa de Rădăuţi, publicată în „Gazeta Transilvaniei" în 1851. În aceste expediţii vânătoreşti împăratul răpune un cerb de mărime excepţională („Hirsch von ungewöhnlicher Grösse"), cu coarnele cu 10 raze[17]. Împăratul le păstra la vila sa din Bad Ischl, în Salzkammergut.

Franz Wiszniowski prezintă şi prima vizită a lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina, limitată tot la Rădăuţi. Informaţiile sunt preluate din două reportaje din ziarul „Wiener Zeitung" din 4 noiembrie 1851, *Radautz, 26. Oktober* şi *Czernowitz, 26. Oktober*[18]. Nu se prezintă aici, cum ne-am aştepta, partide de vânătoare, dar se arată că împăratul participă „la vânători magnifice" („grossartigejagden"), prin care se înţeleg partide de vânătoare[19]. S. K. U. în corespondenţa trimisă din Rădăuţi, cu care ne-am ocupat mai sus, arată că

[15] *Ibidem*, nr. 63, 6 august 1855, p. 242.
[16] *Ibidem*, nr. 64, 10 august 1855, p. 245.
[17] Franz Wiszniowski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, 2. Auflage 1988, München, Verlag „Der Südostdeutsche" der Landsmannschaft der Buchenlanddeutschen, p. 32.
[18] *Ibidem*, p. 28–29.
[19] *Ibidem*, p. 28.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

împăratul îl onoră pe Nicolae Pacu cu 50 florini de argint. Corespondentul ziarului ,,Wiener Zeitung" vorbeşte de 400 de florini, fără altă precizare[20].

Franz Joseph de Habsburg face a treia călătorie în Bucovina – şi ultima în lunga sa domnie – în septembrie 1880. „Gazeta Transilvaniei" publică o dare de seamă, *Primirea împăratului în Cernăuți*, în 7/19 septembrie 1880[21], corespondență trimisă din Cernăuți, nesemnată, întocmită cu relatări din presa germană, cu ignorarea realităților româneşti.

Vizita are loc în 15 şi 16 septembrie 1880 şi ziarul braşovean face referire la evenimentele care au loc fără să țină seama de ordinea în desfăşurarea lor pe zile. Stabilim, pentru mai buna înțelegere a problemelor, prezentarea lor pe zile.

Primirea împăratului se face la gara din dreapta Prutului. Împăratul călătoreşte cu trenul şi nu se fac mențiuni cu privire la suita sa şi nici la arcul de triumf, ca la primirile precedente. Iese în întâmpinarea împăratului Anton Kochanowski, ,,căpitanul țării" care rosteşte cuvântul de bun venit, la care împăratul răspunde că singura lui preocupare a fost şi rămânea buna stare şi înflorirea Bucovinei. Frumoase cuvinte! Trebuia să fie şi adevărate. Acest împărat suprimase prevederile *Constituției* din 1849 şi reintroduse absolutismul. Este întâmpinat la gară şi de Ambros, primarul Cernăuțiului, care mulțumi şi el monarhului pentru înființarea Universității în capitala Bucovinei. Împăratul se arată încântat că sprijinul său în plan cultural nu rămânea fără urmări. Frumoase cuvinte! Universitatea era însă germană şi între zidurile ei nu-şi găsea un loc, cât de mic, şi o facultate cu limba de predare în română.

Împăratul este întâmpinat, nu se spune unde, de Alexandru Vasilco în numele ,,nobilimei țării". A avut de spus puține cuvinte. Presa germană trece peste acest moment. Probabil şi acele puține cuvinte au fost rostite în româneşte.

Împăratul primeşte la Cernăuți ,,deputațiunile" supuşilor austrieci din Bucureşti, Iaşi, Galați şi Brăila.

Domnitorul Carol I trimite o delegație să fie de față la festivitățile de primire a împăratului. Găsi potrivit să fie formată din Gh. Slaniceanu, ministrul de Război, colonelul Scheletti şi căpitanul Obedenaru. Se acordă şi acum atenție deosebită delegației române, cum se procedă şi în prima vizită a împăratului de la Cernăuți din 1851. Delegația română este pusă la masa de prânz în stânga împăratului şi acesta a conversat tot timpul cu Gh. Slaniceanu prin intermediul lui Scheletti şi Obedenaru, care cunoşteau germana. Împăratul purta cordonul ,,Stelei de aur", oferit de Carol I, iar Gh. Slaniceau este decorat cu marea cruce ,,Coroana de fier". Mai notăm că în ziua următoare, 16 septembrie 1880, Gh. Slaniceanu este primit de împărat şi într-o ,,audiență privată".

În seara zilei de 15 septembrie 1880 se organizează o ,,iluminațiune" a oraşului, iar presa germană ține să remarce anume aspecte: numărul mare de

[20] *Ibidem*, p. 29.
[21] „Gazeta Transilvaniei", nr. 72, 7/19 septembrie 1880, p. 2–3.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

participanţi, studenţii în costume germane, imnurile cântate, toate numai în germană, salutările, de asemenea numai în germană. Purtătorii cu torţele aprinse fac unele „evoluţiuni” în jurul monumentului „Austriei”, demonstraţie pentru Imperiu.

Atitudinea presei germane, să treacă sub tăcere realităţile româneşti din Bucovina, apare şi mai evidentă în programul din ziua a doua a vizitei imperiale, 16 septembrie 1880. împăratul nu putea evita o vizită la Mitropolia Bucovinei, cea mai importantă instituţie confesională a românilor din Bucovina. Presa germană o ignorează. Acordă, în schimb, mare atenţei vizitei rabinului de la Sadagura, „făcătorul de minuni”, care vine însoţit şi de tânăra şi frumoasa sa soţie să-i dea împăratului binecuvântarea sa.

Organizatorii festivităţilor au pregătit pentru această a doua zi a vizitei imperiale o „serbare poporală” în Gradina Publică, cu „jocuri naţionale”. Au dansat ţăranii români din Câmpulung în sunetul viorilor şi cobzelor. Cunoaştem motivele pentru care împăratul privea cu interes „figurile clasice” ale românilor. Au dansat şi ţăranii huţuli şi lipoveni, iar coloniştii maghiari din Dorneşti au executat un „ceardaş”. Programul urmărea să demostreze că Bucovina era o provincie imperială multinaţională.

Organizatorii festivităţilor pregătesc şi o reprezentaţie la teatru. S-a jucat piesa *Rezept gegen Schwiegermütter*, dar împăratul nu arata niciun interes pentru piesa şi jocul actorilor. A conversat tot timpul cu Gh. Slaniceanu prin intermediul însoţitorilor săi, colonelul şi căpitanul. Ştim şi din altă parte că acest împărat nu manifesta interes pentru cultură. Avea o singură preocupare: lectura regulamentelor pentru armata imperială.

În această a doua zi a vizitei imperiale la Cernăuţi din 16 septembrie 1880, a cerut să fie primit în audienţă şi un preot sărman dintr-un sat din Bucovina. Împăratul nu putea decât să se bucure că după rabinul de la Sadagura venea şi un preot român dintr-o comună oarecare din Bucovina cu binecuvântarea sa. Acel popă român din Stupca era Iraclie Porumbescu, care considera că nu trebuia pierdută ocazia să răspundă, cum se cuvenea, la frustrările pe care le-a trăit după ce a prezentat frumos prima vizită a împăratului în Bucovina în 1851 şi nu a urmat ceea ce aştepta după revoluţia din 1848.

Iraclie Porumbescu se prezintă în audienţă la împărat, nu cu soţia sa, nici tânără şi nici frumoasă, cum a procedat rabinul de la Sadagura, ci cu doi ţigani voinici cu decoraţii de război pe piept. Nu au avut cuvinte de omagiere a împăratului, ci i-au cerut, fără pregătiri de protocol, să fie împroprietăriţi pe moşiile luate de stăpânirea austriacă de la Biserica Ortodoxă din Bucovina.

Franz Joseph de Habsburg a fost pus într-o situaţie umilitoare, cum i s-a mai întâmplat în lunga sa domnie. Nu a dat niciun răspuns. A scurtat audienţa: „– Ich wusste nicht, dass auch sie ihren Priester haben.” / „– Nu ştiam că şi ei au preot”[22].

[22] Nina Cionca, *op. cit.*, p. 107–108.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Presa germană prezintă audiența rabinului de la Sadagura, dar trece sub tăcere, nu fără motiv, cea a lui Iraclie Porumbescu. Nu se pomeneşte de ea nici în darea de seamă.

Împăratul nu a mai stat la Cernăuți. A plecat la Rădăuți în 17 septembrie 1880, fără suită şi fără să fie întâmpinat cu onoruri. Va veni şi prăbuşirea Imperiului şi nu va mai păşi pe pâmântul Bucovinei.

Călătoriile lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina a căror prezentare o deschide Iraclie Porumbescu cu cele două corespondențe, publicate în ,,Gazeta Transilvaniei" în 1851, ne relevă câteva aspecte care merită să fie reținute.

Călătoriile imperiale sunt prezentate, în cele două corespondențe ale lui Iraclie Porumbescu, în termeni favorabili. Franz Joseph de Habsburg ajunge pe tronul Imperiului Habsburgic pe valurile revoluției din 1848, foarte tânăr şi se pueau mari speranțe în el în privința revendicărilor bucovinenilor. Organizatorii festivităților au avut o grijă deosebită ca împăratul să nu facă nicio referire în această privință. Atitudinea împăratului a produs o mare dezamăgire.

,,Gazeta Transilvaniei" prezintă în darea sa de seamă această primă vizită imperială la Cernăuți, Rădăuți şi din nou la Cernăuți o trecere de la o instituție la alta şi o călătorie de la o localitate la alta pregătită pentru omagiile laudative la adresa împăratului şi a stăpânirii imperiale a provinviei.

Opinia istoricilor potrivit căreia anexarea Țării de Sus a Moldovei la Imperiul Habsburgic s-a făcut din rațiuni strategice pentru legătura dintre Transilvania şi Galiția este ilustrată şi prin călătoriile imperiale în noua provincie anexată. Se întâlnesc aici în provincia de legătură reprezentanții autorității civile şi militare din Galiția şi din Transilvania şi se întâlnesc aici, în provincia de legătură, şi delegații ca cea a saşilor, fără prezență între locuitorii Bucovinei.

Intelectualii bucovineni – dar şi din alte categorii sociale – nu participă – şi nu întâmplător – la aceste vizite imperiale. Hurmuzăcheştii, personalitățile de frunte ale bucovinenilor, Aron Pumnul, încă în viață, I. G. Sbiera – să ne oprim numai la ei – nu au ieşit în întâmpinarea împăratului la nici una dintre vizitele sale şi nu au luat parte, de asemenea, la nici una dintre manifestațiile de omagiere a sa în Bucovina.

Bucovina este reprezentată la aceste vizite imperiale printr-un reprezentant al Episcopiei Bucovinei, Eugen Hacman, şi un reprezentant al ,,nobilimei", Alexandru Vasilco, care nu are de spus decât câteva cuvinte.

Vom remarca şi grija deosebită a organizatorilor festivităților ca să nu aibă loc manifestații nedorite la primirea împăratului. Este invitată să participe la primirea împăratului delegația domnitorului Moldovei şi, în ultima vizită, din 1880, Franz Joseph de Habsburg se înfățişează la reprezentațiile oficiale purtând Cordonul ,,Stelei de aur", conferit de Carol I, iar Gh. Slaniceanu, conducătorul delegației române, este decorat cu Marea Cruce a ,,Coroanei de fier".

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Vizitele imperiale sunt organizate în aşa fel încât alături de primirea omagiilor laudative împăratul să asiste şi la cântece şi „jocuri populare”, întâmpinate cu o bună apreciere. Împăratul cere, la Rădăuți, ca jocul tinerilor să se repete. Aprecierea împăratului nu avea la bază aspectul artistic. Jocurile populare erau pentru el cea mai nimerită ocazie să vadă în tinerii dansatori viitoarele „catane” pentru armata imperială. Se urmau, tot acum, şi recrutările şi mulți tineri din satele bucovinene îşi vor sfârşi viața în luptele din Bosnia.

Evenimentul cultural important care are loc în aceste vizite imperiale – de altfel şi singurul – îl reprezintă concertul susținut de Carol Miculi în „sala puşcaşilor” din Cernăuți cu „arii populare româneşti”. După concertul de la Cernăuți, Carol Miculi va fi oaspetele lui Iraclie Porumbescu la Şipotele Sucevei, în parohia sa, succesiv în patru vacanțe de vară. Ciprian Porumbescu are norocul, cum se întâmpla destul de rar, să aibă încă din copilărie un maestru pentru destinul său artistic[23].

Călătoriile lui Franz Joseph de Habsburg în Bucovina ne oferă şi un aspect dincolo de manifestațiile oficiale. Împăratul găsea în Bucovina, cum singur spune, o țară frumoasă şi oameni minunați şi putea participa, împreună cu ei în Codrii Bucovinei, la partide de vânătoare, singura pasiune a vieții sale.

Franz Joseph de Habsburg are cea mai lungă domnie – mai bine de o jumătate de secol – în comparație cu cea a lui Iosif II de Habsburg, predecesorul său, de numai un deceniu. Nu avem cuvinte de laudă pentru politica lui Iosif II de Habsburg privind anexarea Țării de Sus a Moldovei. Politica aceasta este dezaprobată şi de Maria Tereza, mama sa, cum se vede din scrisoarea pe care o adresează fiului ei în 4 februarie 1775, co-regent la conducerea imperiului[24].

Iosif II de Habsburg inițiază însă şi duce politica de sincronizare a Bucovinei, noua provincie imperială, prin scoaterea ei din civilizația orientală şi integrarea în cea occidentală. Introduce starea civilă, cu care începe reformele sale în 1781, secularizează averile mănăstireşti şi crează Fondul bisericii greco-orientale a Bucovinei, împroprietăreşte țăranii pe moşiile pe care lucrau, dar scutirea de robotă şi dijma vor fi desființate în revoluția din 1848. De numele său se leagă o serie de reglementări, cu aplicare pentru Bucovina: *Aşezământul pentru țăranii din Bucovina, Ordonanța pentru măsurarea pământului, Orânduiala pentru pădurile din Bucovina, Orânduiala pentru vânătoare*, toate în limba germană şi în limba română, şi toate în 1786. De numele său se leagă şi cea mai veche lege din Bucovina – şi nu numai – cu aplicare neîntreruptă timp de două secole şi mai bine. Avem în vedere *Aşezământul pentru cadastru*, tot în germană şi română şi tot din 1786.

Iosif II de Habsburg desfăşoară bogata sa activitate, fie şi numai co-regent, într-un deceniu şi chiar dacă a fost silit pe patul de moarte să revoce reformele sale,

[23] Leca Morariu, *Folcloristul român Carol Miculi (1821–1897)*, în „Făt-Frumos”, VII, nr. 5–6, septembrie–decembrie 1932, p. 283–284.

[24] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 15.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

aplicarea lor a continuat, iar ,,cadastrul" se aplică în continuare şi astăzi şi va trebui să fie extins, în viitor, pe întreg teritoriul României.

De numele lui Franz Joseph de Habsburg, cu lunga sa domnie, se leagă abrogarea *Constituţiei* din 4 martie 1849, cu anularea cuceririlor revoluţiei din 1848 şi nu mai puţin gravă este predarea Transilvaniei, prin pactul dualist din 1867, guvernelor de la Budapesta.

Măsurile legislative pentru Bucovina, în timpul domniei sale, sunt opera oamenilor politici şi intelectualilor bucovineni – Vasile Balş, Vasile Bodnar, Nicolae Petrino, Hurmuzăcheştii. Lor li se alătură şi unii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe din Bucovina, care se folosesc de relaţiile lor personale cu unele personalităţi din conducerea Imperiului cu influenţă la Curtea din Viena. Franz Joseph de Habsburg îşi pune numele pe documente care nu-l interesau. Pentru el Bucovina nu era decât provincia imperială pentru partidele de vânătoare, cum am arătat, singura pasiune a vieţii sale.

Din corespondenţele din ,,Gazeta Transilvaniei" privind călătoriile imperiale în Bucovina, una singură – cea de la Rădăuţi, din 23–26 octombrie 1851 – prezintă însemnătate şi pentru literatura noastră. Se găsesc aici toate elementele care anticipează cu un secol literatura cinegetică, cu realizări remarcabile în istoria noastră literară.

ANEXE

I

Din Bucovina [18 iunie 1851]

Din Bucovina avem ştirea:

Auzim desigur cum că Mai[statea] Sa împăratul Francisc Iosif, pentru a cărui primire în Galiţia se pregătesc toate, se aşteaptă şi aici chiar pe aceste zile. Pentru trăsura împărătească şi suita Mai. Sale se şi făcu revirare [solicitare] de la hergheliile camerale din ţinutul Rădăuţului. Se spune că suita Mai. Sale e compusă din multe personalităţi însemnate, care petrec pe mai. Sa în această ţară coronală. Bucovinenii aşteaptă pre primul împăratoriu cu multă dorinţă şi plini de simţul mulţămirii pentru deosebirea [separarea] ţării lor de Galiţia şi pun totodată mare temei pentru realizarea speranţelor ce le nutresc bucovinenii pentru patria lor de la vizitarea înaltului nou duce al său, mai ales în privinţa ridicării şcoalelor juridice din Cernăuţi, al gimnaziului din Suceava şi a şcoalelor populare din toată ţara, pentru care toţi petiţionează solicită cu multă căldură. O ştire mai nouă spune că Mai. Sa va trece din Bucovina la fraţii noştri în Transilvania.

,,Gazeta Transilvaniei" 18 iunie 1851.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

II

Din Bucovina 22 oct[ombrie] n[ou] [1851]

Azi se află M. S. împărătoriul Francisc Iosif I şi întâiul duce al Bucovinei întâia dată în mijlocul credincioşilor săi români. Aseară la 8 oare sosi M. S. în Cernăuți însoțit de adiutantele său contele Grinne, locotenentele Galiției contele Goluchovski, generalul comandate al Galiției principele de Schwarzenberg şi mai mulți generali şi oficiali de stat şi se coborî în casa generalului de aici baron de Ulrihstal unde-l primiră D. D. Episcopi Eugeniu Hacman şi Andrei Şaguna împreună cu clerul mai primariu [superior] şi cu corporațiile târgului. De la satul Coțmani şi până la Cernăuți fu şoseaua ce duce la Zaliscic iluminată şi plină de nenumăratul popor din satele de pe împrejur care tot îmbrăcat sărbătoreşte nu conteni a striga ,,vivate" şi a saluta pe tânărul împărătoriu cu entuziasmul cel mai sincer şi mai cordial. De la puneta Prutului, unde ieşi înaintea M. S. guvernatoriul civil şi militariu al Transilvaniei principele K. Schwarzenberg, şi unde fu înălțat un arc triumfal cu devise simbolice şi iluminat în modul cel mai briliant, veni M. S. împreună cu întreaga sa suită călare înaintat [precedat] de două fetițe îmbrăcate în haine candide (albe) şi şi aşişdere călare, până la casa unde se coborî. Lângă beserica românească a sf[intei] Paraschevi aşteptă pre M. S. iarăşi un arc pompos şi întreaga junime studioasă condusă de învățătorii ei, şi un număr manin [mare] de popor de toate clasele şi rangul.

Îndată după ce se coborî M. S. de pe cal şi întră în casa numită pentru primirea M. S., primi M. S. la sine pe D. D. miniştri ai principelui Moldovei, Şuțu şi Cantacuzino împreună cu generalissimul trupelor moldovane G. Balş, carii sosiră încă alaltăieri aice cu misiunea ca să saluteze ,,bună venirea!" M. S. din partea Domnitorului lor. Astăzi la 8 oare dimineața fu manevră după metodul nou la care fu M. S. singur față împreună cu numiții D. D. soli moldoveni şi cu generalitatea conducătoare a M. S. După aceea se întoarce M. S. la cvartir [primire] şi după ce luă o puțină gustare matinală vizită ambele spitale şi cazarma cea mare pretutindene încungiurat şi petrecut de nenumăratul popor şi de chiemările [saluturile] cele mai entuziastice. La 4 oare d. a. fu la M. S. prânz la care luaseră parte amploiații Moldovei, D. D. episcopi Hacman şi A. Şaguna, şeful prov[izor] al Bucovinei şi mai marii târgului. Seara la 8 oare onoră M. S. casa puşcaşilor cu a sa prezență, unde făcând M. S. întâia puşcătură, după M. S. amploiații Moldovei şi ceialalți, fu poftit în sala cea mare a puşcaşilor unde îl su[r]prinse pre M. S. virtuosul nostru şi faimosul clavirist D. Carol de Miculi cu un conțert asupra arielor româneşti naționale. M. S. îşi exprimă [de]osebita sa plăcere asupra acestui conțert şi după ce luă în privire afară de casa puşcaşilor şi jocurile naționale, care aşijderea nu puțin îi plăcură, se întoarse prin splendid iluminate platee [alei] la casa sa cuartirială [de primire].

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Mâne la 6 oare dimineaţa purcede M. S. de aice la Rădăuţi, unde luând în privire ergheliele [hergheliile] erariale va şi vâna trei zile în codrii megieşiţi [vecini], apoi iarăşi se va întoarce preste Cernăuţi şi Lemberg în reşedinţă la Viena.

Fie ca presenţia împărătoriului nostru în mijlocul românilor bucovineni să ne fie un izvor de părintească iubire şi de o mai dorită fericire!

„Gazeta Transilvaniei”, 22 octombrie 1851, p. 351.

III
Pod de vase peste Prut

IV

Din Bucovina 24 oct[ombrie] n[ou][1851]

Eri [ieri] de dimineaţă pe la 5½ oare [ore] porni M[aiestatea] S[a] din Cernăuţi însoţit de ambii principi Schwarzenberg, cel din Transilvania şi cest [cel] din Galiţia, de adiutantele M. S. contele Grinne, generalinspectoriul ergheliilor erariale contele Hardeg, contele Goluhovschi, şeful prov[izoriu] al Bucovinei, baronul Henniger şi mai mulţi oficiali de ştab, şi sosi la Rădăuţi, vechea reşedinţă a episcopului Bucovinei la 9½ oare dimineaţa, pe alocurea întâmpinat cu cea mai sinceră cordialitate. Cu toate că ora sosirei M. S. la Rădăuţi fu hotărâtă pe întâia după mezinală [amiază], poporul totuşi încă nu se făcu bine ziuă şi era adunat aici de pe la marginile Transilvaniei şi ale Moldovei şi până de pe la râurile Seretului şi al Murăşului, aştepta acum pe largile cămpii din acea parte a Rădăuţului, din care avea M. S. să vie de la Cernăuţi. Cât ducea [vedeau] ochii, nu vedeai alta decât popor şi ear popor îmbrăcat frumos, ca şi de orice sărbătoare şi venit aici numai ca să-şi vadă pre prea-amatul [iubitul] şi prea-graţiosul său duce şi împărătoriu, care-i dede bucovineanului ţeară şi naţiune. – Abia numai zări poporul departe încă venintea [venirea] caretă a M. S., şi chemările de „vivate” şi „să trăiască tatăl nostru, să trăiască împăratul!” ţinură până ce trecu M. S. pe subt arcul înălţat la marginea oraşului. Trecând M. S. printre apăsatele [înghesuitele] mase de popor, le salută M. S. în dreapta şi în stânga cu un aer amical şi vesel, şi le făcu semn cu mâna ca să se scoale de pe genunchi. Mai nu era faţă pe care să nu fi văzut lacrimi de bucurie, stoarse din adâncul inimei. – Se ştie pentru ce.

Lângă biserica parohială românească, înălţată încă de Ştefan cel Mare, se coborâ M. S. din caretă şi merse pe jos până la aproapea [apropierea] casei cuartirială [de găzduire] a M. S., salutând în dreapta şi în stânga corporaţiunile aici aşteptânte [aşteptânde]. Un pătrariu de oară după ce intră în casă şi după ce primi omagiile de bună venire ale autorităţilor bisericeşti, militare şi civile, se sui M. S. într-o trăsură şi vizită ergheliele [hergheliile] megieşite [alăturate] ale armăsarilor împ[ărăteşti], pe alocurea călăuzit de 60 români călăraşi, toţi cu cuşme ţurcăneşti şi

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

împodobiți cu şarpii [cordoane] împletite din păpuşoi şi spice de grâu, săcară şi flori. Pe la 3½ oară se întoarse M. S. înapoi şi primind numai întâi rugămințile particularie de la oameni, între altele şi o mulțămire din partea țăranilor pentru rădicarea iobăgiei, a despărțirei Bucovinei de Galiția şi altele, prânzi pe la 4 oare şi după aceea dori să ia în privire jocurile naționale. Abia ieşi M. S. pe frămacul [pridvorul] casei, şi o horă de mai mulți de 200 feciori şi fete, împodobite în toată lucoarea [strălucirea] națională, se porni pe piața înaintea împăratului subt nenumărate strigări ,,Să trăiască împăratul!". Vizibilă plăcere arătă M. S. la jocul acest străbunesc [din bătrâni] român, carele cu atâta mai frumos şi mai fantastic se arătă, cu cât că noaptea la brilianta iluminațiune, ghierlandele pe pălării şi podoabele fetelor dederă privire magică. Feciorii variară printre alăute ,,Haide aşa şi eară [iar] aşa, multă vreme n-a fi aşa". M. S. dori ca jocul acesta să se mai repețască o dată, după care întonară alăutarii suceveni subt ,,vivate" nenumărate: ,,Doamne ține pre împăratul!". – După aceasta jucară ungurii din coloniile megieşite [vecine] două jocuri naționale şi subt chemări de ,,Eljen!". – Finindu-se aceste cântară lipovenii o arie națională, căci ei nicicând nu joacă, şi fărşind aceştii intonară iarăşi alăutarii suceveni ,,Astăzi cu bucurie" din gură şi din instrumente, împreună şi alte arii româneşti, după care onorându-i M. S. (cu 50 f[lorini] arg[inți]) se duse la răpaos [odihnă].

Orăşelul fu frumos iluminat. – Astăzi la 6 oare dimineața se duse M. S. la vânătoare în megieşii [vecinii] Carpați. În marginea Codrului fu înălțat un arc prea frumos, compus numai din coarne de cerb şi împodobit cu zina [zâna] Diana şi cu devize simbolice şi corespunzătoare scopului. De ambele părți ale arcului fură înşirați toți puşcaşii, împodobiți cu iedere şi alăutele [crenguțe] de tisă şi ținid lângă sine câte o pereche de câni vânătoriali [de vânătoare]. Între aceştii se vedeau şi mai mulți moşi bătrâni cu barbe şi plete albe, carii însă şi astăzi duc ursul în spate din adâncimele Codrului cu acea uşorătate [uşurință], cu care-l ducea înainte şi de 40 de ani. Primind aici M. S. urările de ,,noroc!" din partea tuturor puşcaşilor, îşi luă M. S. insul taşca şi puşca în spate şi se sui cu o vizibilă bucurie pe ripele [râpele] cele oable [mari, pline] până la stația [pânda] şie aleasă. Vânătoarea fu frumoasă şi norocoasă; căci dintre mai mulți cerbi şi căpriori puşcă M. S. singur doi cerbi şi un căprior*. Seara pe la 5 oare se întoarce Mai. Sa earăşi [iarăşi] la Rădăuți. Mâine e earăşi vânătoare în codrii Vicovelor, şi poimâne aşijdere în codrii Horodnicelor; eară luni dimineața pe la 6 oare purcede M. S. înapoi la reşedință.

Despre solii Moldaviei ştim, cumcă astăzi se vor întoarce la patria lor cu suvenirele de reputațiunea, ce o avură înaintea împărătoriului.

S. K. U.

,,Gazeta Transilvaniei", 25 octombrie 1851.

* La vânătoarea aceasta numită ,,împărătească" (Kaiserjagd) luară parte pe lângă suita M. S. şi frații Goian, boieri bucovineni.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

V

Din Bucovina, 27 oct[ombrie] n[ou] [1851]

Azi pe la 5 1/2 oare matutinale [matinale] porni M[aiestatea] S[a] împărătoriul Francisc Iosif I şi prea-ilustrele nostru oaspe, de la Rădăuţi reîntorcându-se preste Cernăuţi iarăşi la Viena. Înaintea pornirei avu M. S. o convorbire lungă cu principele Schwarzenberg, guvernatoriul Transilvaniei; iară aseară după întoarcerea M. S. de la vânătoare dede graţia [atenţia] unei lungi sfătuiri cu deputaţiunea târgoveţilor cernăuţeni, care aduse eri M. S. un păhar prea frumos de argint, ca premiu din partea puşcaşilor orăşeni pentru întâia puşcătură cu care onoră M. S. casa lor, după cum împărtăşiră în zilele trecute. M. S. primi pre deputaţiune în fruntea cărei se aflau baronul Manz, confraţii Goian şi supra-măgestrul puşcaşilor din Cernăuţi, D. Grez, cu toată graţia şi favoarea, precum şi darul ce se aduse[*], şi mulţămind deputaţiunei atât pentru darul adus, cât şi pentru buna primire ce o avu M. S. în Cernăuţi îşi esprimă totodată şi deplina, şi mulţămire cu primirea ce o avu pre tot locul în ,,frumoasa ţară şi la bunul popor al Bucovinei”[**], într-o scriindu-şi numele în catalogul puşcaşilor orăşeni din Cernăuţi. Din toate cuvintele ce le exprimă M. S. atât în Cernăuţi, cât şi la Rădăuţi, ne simţim în tot dreptul a spera cum că ţerioara [ţărişoara] noastră, pre care o ridică însul M. S. în şirul celoralalte ţeri ale înaltului său sceptru; cu toate că ea este cea mai depărtată de vigitorii [veghetorii] ochi [ai] prea-illustrelui ei duce, va avea de acum înainte şi ea parte de acea graţie şi favoare a M. S. de care se bucură consororele ei, ce sunt mai aproape de M. S. şi care de mult acum sunt ţeri de coroană.

După cum auzim, M. S. Nu se va mai zăbovi în Cernăuţiu, ci va trece astăzi până la Colomea. Mâine va fi M. S. faţă la punerea petrei fundămăntale la fabrica salinală din Delatyn.

VI

Unele date din omagiile prezentate Maiestăţii Sale în Bucovina, şi încă ceva

E interesant a şti câtă ponderositate [greutate] pun toate naţiunile, dar mai aproape şi naţiunile ţării noastre, întru de a-şi reprezenta, cu orice preţ, cu orice jertfă interesele sale strâns naţionale, întru de a-şi susţine baza sa naţională, şi de a-şi insinua [înscrie] fără preget maturitatea, compactibilitatea şi ferbintea elementului său dorinţă. Adevărul acest, comprobat [dovedit] din destul de istorie,

[*] Paharul acesta-l dăruiră boerii bucovineni puşcaşilor, ca aceştii să-l dăruiască M. Sale. Între inscripţii e şi aceea ce avea să fie pe medalia, de care se pomeni în foile aceste.

[**] Propriele cuvinte ale M. Sale: ,,Ein schönes Land unde in gutes Volk” / ,,Frumoasă ţară şi bun popor”.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

lumina adevărului şi vestitoarea vechimei l-au dovedit naţiunile sasă şi maghiară şi cu ocasiunea călătoriei în[altului] împărătoriu în Bucovina. Ele au trimis de timpuriu deputăţiuni, care depuind omagiala sa salutare în numele comitetelor sale naţiuni însinuară [propuseră] tot odată Mai[estăţii] Sale şi o viaţă vie, nutrită şi pătrunsă de interesele elementului său. *Sic itur ad astra*. [Aşa te înalţi până la stele].

Să vedem cum şi-au representat interesele numitele deputaţiuni:

În ,,S. B." Nr. 174 citim o corespondinţă despre primirea Mai[estăţii] Sale şi despre audienţa deputăţiunei săsăşti naţionale. Lăsând afară dintr-acea corespondenţă cele ce le împărtăşirăm publicului nostru, atingem aci numai unele pasage despre curtenirea şi primirea deputăţiunelor, ce se întâmplă în 22 oct[ombrie]. Corespondenţa cuprinde între altele şi următoarele: ,,Din Transilvania eşiră înainte şi deputăţiuni din cetăţile Cluj, Dej şi Gherla. Deputaţiunea naţiunei săsăşti avu onoarea a fi primită la 11 oare. Comitele naţiunei săsăşti, Francisc de Salmen, conduse deputăţiunea şi prezentă Mai[estăţii] Sale Francisc Iosif, înaltului şi preamăritului nostru împărătoriu şi domn, omagiul credinţei, al neclătitei [neclintitei] încrederi şi al profundisimei onorări a naţiunei săsăşti; el adaoge încredinţarea cum că naţiunea sasă nu va înceta niciodată a rămânea în credinţa sa, carea niciodată nu s-a clătinat. Şi se roagă ca Mai[estatea] Sa să-i conceadă [aprobe] rugămintea: ca să se îndure Mai[estatea] Sa a noroci ţara noastră cu preanalta Sa presenţiă.

Maiestatea sa se îndură a răspunde la aceste: ,,Naţiunea sasă şi-a documentat [dovedit] a sa credinţă în timpii cei mai grei, şi eu sunt convins că ea va rămânea şi pe viitor credincioasă. Eu o voi visita cu bună seamă, numai cât nu pot acum otărî [hotărî] vremea. Aţi suferit şi în anul acesta foarte mult".

Comitele n[aţiunii] s[ase]: menţionă cu mulţămire preaînaltul ajutoriu cu care Mai[estatea] Sa s-a îndurat a cinsti esundata [chinuita] ţară.

Mai[estatea] Sa întrebă mai încolo: Dacă a făcut esundările [inundaţiile] multă daună. După răspunsul la aceasta ş-a făcut Mai[eastatea] Sa prea-ndurată plecăciune şi a poftit pe comitele naţiunii ca să-i prezenteze membrii deputăţiunei, după aceasta s-a adresat Mai[estatea] Sa către fiecare deputat cu puţine graţioase cuvinte.

Mai încolo se îndură Mai[estatea] Sa a face menţiune laudabile despre al 23-lea batalion de vânători (iagării săsăşti) staţionat în Lemberg, şi respicându-şi [exprimându-şi] comitele saşilor dorinţa: că de ar rămâne acela şi pe viitor batalion nemţesc; fiindcă naţiunea l-au jertfit ca pe o şcoală săditoare de curaj şi eroism, la aceste vorbe se îndură Mai[estatea] Sa a răspunde: ,,Viellieicht lässt sich noch machen". ,,Doară încă se poate face ceva". Şi demise cu aceste deputaţiunea naţională.

Aci iar se potriveşte observăţiunea din nr. trecut, şi încă: caracterul de diregătoriu [conducător] public nu eschide [exclude] sânta [sfânta] datoria, de a representa în tot locul interesele naţiunei sale.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Cetind corespondințele din diverse jurnale, bate mult la ochi unilateralitatea lor în ceea ce atinge pe una sau pre alta națiune, încât, vrea nu vrea, trebuie să judice cititoriul, că fiecare națiune trage jar numai la oala sa. Dacă n-am fi avut noi corispondintele nostru, şi noi ne-am fi putut înşela a crede din alte jurnale, că şi în Ducatul Bucovina, mai ieri curat românesc, figurează mai virtuos elemintele străine! Ce şti! – poate că unii oaspeți s-au depărtat din Cernăuți, fără a se fi convins, că țara aceea e locuită de români, dacă cumva românii vor purta vina lipsei de o mai intimă informățiune şi de arătarea unei coloare [culori] mărețe naționale. Şi apoi *Sic itur ad orcum*.

Jurnalul din Cluj încă ne împărtăşeşte primirea deputățiunei maghiare din partea în[ălțimii] Sale împăratului. După acela, deputățiunea trimise în numele națiunei sale, stătătoare [compusă] din 5 clujeni, 3 dejeni şi 6 gherleni, adiustați [pregătiți] în lustru, în costum splendid național maghiar, salută pe Mai[estatea] Sa în limba sa națională maghiară sub conducerea căpeteniei cetățenilor. (Până şi statul preoțesc fu representat prin doi indivizi.) Mai[estatea] Sa răspunse cu cuvinte dulci tot în aceiaşi limbă maghiară şi la descoperirea dorinței iarăşi a promis că va visita Clujul ş.c.l., ş.c.l. [şi celelalte].

Aceste le împărtăşim ca daos la cele publicate, reproducând obervațiunea: până-n cât se ştiu folosi unii ce toată ocasiunea de a-şi representa națiunea sa şi de a-i rădică baza ei. Câți maghiari sunt în Bucovina? Şi ei tot şi-au representat în toate, mână-n mână, națiunea sa; ca să tăcem despre germani, carii poate prin dibăcia sa de-a sfrederi [pătrunde] cu informățiuni, care dau direcțiunea la judicată, după cum le dă mâna, şi cele mai nepătrunzătoare locuri, vor fi dat un lustru amețitori de ceea ce se află în faptă, dacă cumva românii nu-şi vor fi insinuat [demonstrat] preponderanția elementului, şi criteriile vechimei sale: monăstirile, gimnaziul ş.c.l. [şi celelalte]. Închierea nu o facem noi, ci proverbul românesc: „Dacă nu-i sări, nu-i sorbi" şi „aurul, fie cât de mult şi cât de scump, pe când zace necunoscut în sânul pământului, n-are preț".

„Gazeta Transilvaniei", 7/19 noiembrie 1851.

VII

Primirea împăratului la Cernăuți

Maiestatea Sa împăratul Austriei a intrat în 15 l. c. [luna curentă] şi în Cernăuți, capitala Bucovinei în mijlocul celor mai mari ovațiuni ale populației. La gară a fost primit de către căpitanul țării Kochanowscki [cu] un discurs salutatoriu [de salut] de venirea monarchului la care Maiestatea Sa a răspuns asigurând ca „dezvoltarea Bucovinei, ridicarea bunei stări şi înflorirea ei este necurmata sa năzuință". După aceasta l-a salutat primarul Dr. Ambros mulțumind monarchului pentru instituțiunile Universitatea germană ş.a., cu care a înzestrat oraşul Cernăuți.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Majestatea Sa mulţumi şi zise că datoria de a promova cât mai mult bunăstarea popoarelor sale o a considerat-o totdeauna de cea mai plăcută şi că se bucură prin urmare că îngrijirea Sa pentru Cernăuţi nu a fost fără succes.

Seara oraşul era iluminat şi pe la oarele 8 un conduct de torţe cu vreo 3 000 [de] persoane porni în diferite grupuri spre reşedinţă. Reuniunea de cântări a cântat înaintea reşedinţei un imn apoi ,,Du mein Oesterreich" şi imnul împărătesc. Studenţii universitari în costumurile lor germane strigau ,,Prosit unserem Landesvater!". Primarul intonă apoi un ,,Hoch!" întreit, după aceea defilă întreg conductul, Majestatea Sa privind din balcon. Purtătorii de torţe executară în fine unele evoluţiuni în jurul monumentului ,,Austria" voind a exprima în mod simbolic omagiul către imperiu.

Cu ocaziunea primirei nobilimei ţării, baronul Vasilco a salutat pe monarch în numele nobilimei cu puţine cuvinte; telegramele însă nu spun în ce limbă. Mai[estatea] Sa a mulţumit, dând expresiune convicţiunei [convingerii] că nobilimea îl va sprijini în năzuinţele sale pentru binele ţării. Maiestatea Sa a vizitat între altele în 16 şi reşedinţa episcopească greco-orientală, fiind condus de mitropolitul Morariu-Andrievici şi de arhimandritul Ciupercovici. În catedrala gr. or. împăratul fu primit de către metropolit şi clerul întreg în ornat [în odăjdii], corul intonând imnul ,,La mulţi ani". Despre primirea clerului la sosire foile germane nu anunţă nimic.

Mai[estatea] Sa a mai primit şi deputaţiunile supuşilor austriaci din Bucureşti, Iaşi, Galaţi şi Brăila. În 16 l. c. [luna curentă] împăratul a primit în audienţă privată pe ministrul de rezbel generalu[l] Slaniceanu, care veni să-l salute în numele principelui Carol. Împăratul purta marele cordon al ,,Stelei României". La prânz în 15 l. c. încă avea acest cordon, d. Slaniceanu şedea la stânga monarchului care conversa cu el în mod viu şi ofiţerii din suita ministrului, colon[elul] Scheletti şi capitanu[l] Obedenaru fură agrăiţi [solicitaţi] de repeţite ori de către Maj. Sa. Membrii deputaţiunilor austriace din România toastară în timpul dineului pentru Domnitorul Carol şi doamna general. Slaniceanu fu decorat cu marea cruce a ,,Coroanei de fer".

Joi în 16 l. c. comitetul festiv a aranjat o ,,sărbătoare poporală" în grădina publică din Cernăuţi. Parechi alese de ţarani din toate naţionalităţile, ce locuiesc în Bucovina, executau jocuri naţionale. În şirul celor dintâi jucau ţaranii români din Câmpulung la sunetul melodic al vioarelor şi a cobzei. Figurile clasice şi frumoase ale româncelor din Câmpulung au produs mare efect în spectatori. S-au mai produs ţarani huţuli, lipoveni şi chiar şi coloniştii unguri din Hadikfalva [Dorneşti] au executat un ciardaş. Majestatea Sa vorbi cu conducătorii diferitelor grupuri, punându-le mai multe întrebări.

Joi a sosit la Cernăuţi şi rabinul ,,făcător de minuni" de la Sadagura cu soţia sa tânără şi frumoasă spre a cere audienţia de la Maj. Sa şi a-i da binecuvântarea. În această zi monarchul a vizitat Institutul pentru sciinţiele naturale, Universitatea şi Seminarul unde i-au plăcut foarte mult cântările corului. În sala Senatului de la

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Universitate, Maiestatea Sa şi-a exprimat bucuria asupra atitudinei bune austriace a universității şi asupra diliginției studenților. După amiază a vizitat mai multe stabilimente industriale. Seara a fost Teatru paré [comedie]. S-a jucat piesa ,,Rezept gegen Schwiegermütter". S-a observat că Maiestatea Sa a conversat în timpul representațiunei mult cu ministrul de resbel român Slaniceanu.

,,Gazeta Transilvaniei", 7/19 septembrie 1880.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)

Kaiserliche Reisen in die Bukowina nach der Revolution von 1848.
Iraclie Porumbescu – ein Chronist der Bukowina

Zusammenfassung: Die Studie beruht sich auf die rumänischsprachigen, im Siebenbürgen 1851 und 1880 erschienenen Presseorganen der Zeit, die über den Besuch des Kaisers Franz Joseph in der Bukowina berichten. Der Verfasser hebt die Vielfalt der in den Korrespondenzberichten enthaltenen Informationen hervor, die aus der Bukowina der Kronstädter Zeitung „Gazeta Transilvaniei" geschickt wurden, indem er kritische Bemerkungen macht. In dem Sinne schenkt der Verfasser dem in der historiographischen Literatur über die Bukowina auftauchenden Mythos vom „guten Kaiser Franz" eine besondere Aufmerksamkeit.

Die Studie hat auch einen *Anhang*, der sechs Korrespondenzberichte aus der Bukowina enthält. Diese beziehen sich auf die oben erwähnten Kaiserreisen und können als authentische Zeitdokumente betrachtet werden. Sie bekommen einen noch höheren Wert durch die Tatsache, dass sie eine Einsicht in die Entwicklung der rumänischen Sprache in einer Provinz der habsburgischen Donaumonarchie ermöglichen, wo Rumänisch keine Staatsprache war. Als Zeitdokumente enthalten die erwähnten Berichte sprachliche Formen und Phänomene, die vom Allgemeininteresse sind, sowohl für die linguistische Forschung, als auch für das ausgebildete Publikum, das für die Kenntnis verschiedener kulturgeschichtlichen Sachen begeistert ist.

Im Anhang befindet sich auch eine Zeitlithographie: *Die Schiffbrücke in Czernowitz*.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Reisen des Kaisers Franz Josef, die Bukowina, das Siebenbürgen, Korrespondenzberichte, die Zeitung „Gazeta Transilvaniei", der Mythos vom „guten Kaiser Franz", Zeitdokumente, Kulturgeschichte.

BDD-A32945 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:20 UTC)